

BIBLIODRAMA I BIBLIOLOG KAO KREATIVNI PRISTUPI BIBLIJSKIM TEKSTOVIMA

Magdalena Višić

Hrvatska katolička župa Main-Taunus/Hochtaunus
magdalenavisc@web.de

UDK: 37.091.33: 37.014.523
37.015.31:27-23

Pregledni rad
Rad zaprimljen: 11. ožujka 2024.

SAŽETAK

Kako bi istinski susreti s otajstvom Božje riječi u školskom vjeronauku sve više postajali stvarnost koja pokreće i potiče na promjenu, neophodno je u procesima učenja i poučavanja prepustiti se poticajima kreativnog izražavanja. U ovome će članku biti riječi o bibliodrami i bibliologu kao kreativnim pristupima biblijskim tekstovima. Prvi dio članka predstavlja bibliodramu kao insceniranu avanturu susreta jedne ili više osoba s biblijskim tekstom. Poistovjećivanje u scenskoj igri sa situacijama opisanima u Bibliji omogućuje razumijevanje temeljnih ljudskih iskustava sadržanih u biblijskim tekstovima, a time i dublje razumijevanje i oblikovanje vlastitog života. U drugome dijelu izlaže se o bibliologu kao metodi interaktivnog tumačenja biblijskih tekstova u skupini, pri čemu se sudionici uživljavaju u opisanu situaciju te svojim iskustvom i doživljajem zajedno tumače tekst. O sličnostima i razlikama između bibliodrame i bibliologa, u kojima se zapravo događa obosstrano tumačenje životne situacije sudionika i samoga biblijskog teksta, raspravlja se u trećem dijelu.

Ključne riječi: bibliodrama, male forme bibliodrame, bibliolog, bibliolog u hodu

UVOD

Metodička posebnost školskog vjeronauka prepoznatljiva je po tome što vjeronaučnu pouku i školski sat promatra kao susret učenika i vjeroučitelja s neiscrpnom tajnom Božje riječi i porukom spasenja za svakog čovjeka.¹ Susreti vjeroučitelja i vjeroučenika s biblijskim teksto-

¹ Usp. Ministarstvo znanosti i obrazovanja, *Kurikulum nastavnog predmeta Katolički vjeronauk za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj*, Zagreb, 2019., 6.

vima trebali bi težiti cjelovitosti, koja ih otvara za „neslućena značenja” poruke Božje riječi i ujedno potiče da budu „kanal za Riječ”². To iziskuje iznalaženje i primjenu odgovarajućih metodičkih pristupa, sa stalnom sviješću da je „metoda samo službenica Riječi”³. Naime, svaka metoda ima služiti „Riječi Božjoj da dotakne srce, razgali dušu, uzdigne Duh k Bogu i potakne na nasljedovanje”⁴, što bi trebalo biti prepoznatljivo upravo u metodama kreativnog izražavanja. Stoga je ovaj članak posvećen metodama stvaralačkog suočavanja s biblijskim tekstovima, konkretno bibliodrama i bibliologu, s nadom da će ovaj pismeni doprinos pridonijeti otvaranju, kako vjeroučitelja tako i vjeroučenika, za učenje i poučavanje na *drukčiji* način. Time se zapravo ne želi dovesti u pitanje dosadašnje metode rada s biblijskim tekstovima niti ih se odreći, već ih naprotiv cjelovitim i interaktivnim pristupom obogatiti i oplemeniti. Jer u školskom je vjeronauku riječ o Riječi koja ide ususret učeniku i učitelju. I više od toga: Božja riječ dopušta da je uvijek iznova pišemo na nov i potpuno svoj način.

I. BIBLIODRAMA

1.1. Definicija, nastanak i razvoj bibliodrame

Pojam *bibliodrama* sastoji se od grčkih riječi – *biblion* (‘knjiga’) i *drama* (‘djelovanje’), a nastao je po uzoru na pojam *psihodrama*. Na povezanost bibliodrame i psihodrame⁵ prvi je 1967. godine

² Marina Fuštar i Jadranka Garmaz, Živa komunikacija u vjeronaučnoj nastavi, *Služba Božja* 59 (2019.) 1, 8.

³ Jadranka Garmaz, Biblijska didaktika u osnovnoškolskom vjeronauku, *Crkva u svijetu* 42 (2007.) 4, 617.

⁴ *Isto*.

⁵ Psihodrama je metoda grupne psihoterapije koju je utemeljio austrijsko-američki liječnik Jakob Levy Moreno (1889.–1974.), a koja uz dijagnostičke mogućnosti objedinjuje scensko prikazivanje, grupno dinamičko okruženje i analitički grupni rad. Uz pomoć različitih tehnika, kao što su: izmjena uloga, dubliranje, prazna stolica, zrcaljenje i dr., sukobi pojedinca ili društva ne obrađuju se samo verbalno, već se uprizoruju raspodijeljenim ulogama. Stvari koje su jednom doživljene ili o kojima se razmišlja u budućnosti, konfliktne fantazije ili snovi trebaju biti predstavljene što je moguće spontanije i konkretnije („odglumiti se”). To služi za doživljavanje sukoba i njegovu obradu. Ne samo glavni lik (protagonist), već i ostali

ukazao James Zacharias, govoreći o bibliodrami kao psihodramskoj podmetodi.⁶

Bibliodrama se naziva dramskom *biblijskom igrom* ili *igrom biblijskih uloga*, a najčešće se definira kao grupna metoda proučavanja *Biblije* u obliku interaktivnog tumačenja *Biblije*.

U spektru metoda biblijske književnosti bibliodrama je jedan od „kreativnih i stvaralačkih oblika biblijskog rada”⁷. Budući da biblijsko učenje u smislu korelativne didaktike u osnovi ima za cilj „čuti Božju riječ u biblijskim tekstovima (...) i dovesti je u dijalog s tumačenjima života današnjih ljudi”, može se reći kako bibliodrama promovira „iskustveni, tjelesno-duhovni susret tradicije i suvremenog života”.⁸

Bibliodrama je nastala na evangeličkom području u Njemačkoj početkom sedamdesetih godina 20. stoljeća. Začetnikom bibliodrame u Njemačkoj smatra se evangelički teolog Gerhard Marcel Martin. Slijedom njegove ideje sudionici se identificiraju s pojedinim ulogama izmjenjujući biblijski tekst i scenski prikaz. Uprizorenje različitih inačica pomaže sudionicima u procesu povezivanja vlastitog iskustva s kontekstom biblijskog teksta. Tako bibliodrama svojim interdisciplinarnim pristupom prerasta u pokret koji uključuje egzegetske, psihološke, pedagoške i estetske spoznaje.⁹

Budući da se bibliodrama vrlo brzo proširila, 1994. godine utemeljeno je Njemačko društvo za bibliodramu kao organizacija i pokušaj institucionaliziranja bibliodrame.

igrači („pomoćni ego”) i skupina žele kroz to doživjeti sebe i druge. Usp. Werner Stangl, *Psychodrama, Online Lexikon für Psychologie und Pädagogik*, <https://lexikon.stangl.eu/584/psychodrama> (24.01.2024.).

⁶ James Zacharias, Clergy and Psychotherapy (Bibliodrama), *Group Psychotherapy*, 20 (1967.) 3-4, 204-205.

⁷ Detlev Dormeyer, Bibelarbeit, u: Norbert Mette i Folkert Rickers (ur.), *Lexikon der Religionspädagogik I*, Neukirchener, Neukirchen/Vluyn, 2001., 175.

⁸ Heidemarie Langer, Bibliodrama, Erfahrungsbezogene Begegnung mit biblischen Texten, u: Jens Ehebrecht-Zumsande i Andreas Leinhäupl (ur.), *Handbuch Bibel-Pastoral. Zugänge – Methoden – Praxisimpulse*, Schwabenverlag, Ostfildern, 2018., 246.

⁹ Usp. Maria Elisabeth Aigner, *Bibliodrama und Bibliolog als pastorale Lernorte*, Kohlhammer, Stuttgart, 2015., 13.

S vremenom bibliodrama sve više pronalazi prostora i u Katoličkoj Crkvi, posebno u manjim skupinama unutar župne zajednice, s ciljem suočavanja s vlastitom biografijom i vjerskim iskustvima.

Bibliodrama kao ekumenska metoda rada s *Biblijom* s vremenom se sve više koristi u različitim kršćanskim zajednicama, a kasnije i interkonfesionalno, te u drugim zemljama i kulturama. Tako je 2004. godine utemeljeno Europsko društvo za bibliodramu.¹⁰

Bibliodrama se u Hrvatskoj u pastoralnom radu i u pomažućim profesijama primjenjuje od 2013. godine, u okviru redovničke zajednice Klanjateljica Krvi Kristove. Skupina sudionica u razdoblju od 2011. do 2013. godine pohađala je dvogodišnju edukaciju koju je vodio Helmut Kreller¹¹ iz njemačkoga grada Erlangena.¹² Ovdje je riječ o bibliodrami utemeljenoj na elementima sociodrame i psihodrame. Faze odvijanja bibliodrame jesu: upoznavanje i zagrijavanje; rad na životnoj strani; rad s biblijskim tekstom; rad na životnoj strani s pomoću uloga iz biblijskoga teksta i integracija.¹³

1.2. Modeli bibliodrame

U bibliodrami se zapravo događa „dramsko” prisvajanje, odnosno usvajanje biblijskih tekstova. Pritom su mogući različiti metodički pristupi i naglasci, što najčešće ovisi o strukturi i psihodinamici skupine sudionika, te se stoga govori o različitim modelima bibliodrame.

Ovdje se navode neki od modela bibliodrame.

¹⁰ Tu su zastupljene Njemačka, Austrija, Švicarska, Mađarska, Danska, Švedska, Finska, Litva, Norveška, Engleska, Češka, Koreja, Poljska, Italija i Kanada. Usp. *Isto.*

¹¹ O Krellerovoj ideji bibliodrame vidi: Helmut Kreller, *Bibliodrama. Ein Lehr- und Praxisbuch*, Books on Demand, Erlangen, 2013.

¹² Po završetku edukacije, uz pomoć samog zakladnika zajednice sestara Klanjateljica Krvi Kristove, dvanaest polaznica steklo je licenciju za vođenje bibliodrame. Među prvim educiranim voditeljicama bibliodrame devet je sestara Klanjateljica Krvi Kristove, dvije socijalne radnice i jedna profesorica njemačkog jezika. To je vrsta bibliodrame proizišla iz psihodrame. Usp. s. Sunčica Kunić, *Edukacija bibliodrame – projekt Klanjateljica Krvi Kristove od 2011.*, <https://www.klanjateljice.hr/vijesti-2023-godina/edukacija-bibliodrame-projekt-klanjateljica-krvi-kristove-od-2011> (30.01.2024.)

¹³ Usp. Zdravka Leutar, Bibliodrama kao pastoralni izazov, *Diacovensia*, 27 (2019.) 3, 531, 540.

1. *Bibliodrama usmjerena na tekst* (Gerhard Marcel Martin).¹⁴ Riječ je o tzv. „eksperimentalnoj egzegi” i novim pristupima biblijskom tekstu. U prvom je planu objektivna razrada složenog teksta.¹⁵
2. U središtu *mimetičke bibliodrame* (Samuel Laeuchli) jesu mit, tragedija i kriza, s naglaskom na suočavanje s tekstem i dijalog s publikom (članovi skupine).¹⁶
3. U modelu *procesualne bibliodrame* (Else N. Warns i Heinrich Fallner) naglasak je na „utjelovljenju” i vizualizaciji biblijskih tekstova. Pritom se često koriste pedagoške metode igre i kazališta, kao što su maske i rituali.¹⁷
4. Model *bibliodrame kao pastoralno-psihološkog rada s Biblijom* (Wolfgang Drechsel) veliku važnost pridaje prepričavanju biblijskih tekstova, kao i odnosu pripovjedača prema tekstu. To se prepričavanje može odvijati i u nejezičnom, ali u razigranom, interakcijskom obliku, primjenom metode psihoanalitičkog, simboličkog razumijevanja.¹⁸

¹⁴ Više o tom modelu vidi: Gerhard Marcel Martin, *Sachbuch Bibliodrama. Praxis und Theorie*, Kohlhammer, Stuttgart, 2001.

¹⁵ Taj model poznaje tri osnovne faze izvođenja bibliodrame: rad na tijelu kao faza „zagrijavanja”, kreativna faza (igra) i refleksija u razgovoru, s fokusom na rad s tekstem. Usp. Gerhard Marcel Martin, *Bibliodrama, ein Modell wird besichtigt*, u: Antje Kiehn i dr. (ur.), *Bibliodrama*, Kreuz Verlag, Stuttgart, 1987., 49.

¹⁶ Laeuchli navodi pet faza bibliodrame. Nakon uvoda počinje mimeza, stvarna radnja u igri. Nakon toga slijedi faza tišine kako bi sudionici mogli dopustiti da radnja ponovno djeluje na njih, a zatim razgovor o igri i emocijama koje su se pojavile. Zaključak je zajedničko slavlje. Usp. Samuel Läubli, *Das Spiel vor dem dunklen Gott. „Mimesis” – ein Beitrag zur Entwicklung des Bibliodramas*, Neukirchener, Neukirchen/Vluy, 1987., 114.

¹⁷ Između uobičajenih početnih (prijem i senzibilizacija) i završnih faza (završni osvrt), nalaze se tri bitne faze bibliodrame: susret s tekstem i suočavanje, identifikacija i aktualizacija. Usp. Andrea Brandhorst, Heinz-Hermann Brandhorst, Heinrich Fallner i Else Natalie Warns (ur.), *Bibliodrama als Prozess. Leitung und Beratung*, EB Verlag, Berlin, 2012., 155-205.

¹⁸ U tome modelu bibliodrama se odvija u sljedećim fazama: percepcija teksta kao vanjskog svijeta, „odmrzavanje” teksta u slike i identifikacijske obrasce, prisvajanje teksta kroz kreativni i razigrani razvoj, uporaba teksta kao tradicijom predodređenog i ujedno novostvorenog za pojedinca odnosno skupinu i, konačno, povratak tekstu kao dijelu vanjskog svijeta. Usp. Wolfgang Drechsel, *Pastoralpsychologische Bibelarbeit. Ein Verstehens- und Praxismodell gegenwärtiger Bibel-Erfahrung*, Kohlhammer, Stuttgart, 1994., 91.

5. Model *didaktičke bibliodrame* (Gudrun Lohkemper-Sobiech) primarno je usredotočen na primjenu bibliodrame u školskom vjeronauku, uz naglasak na stjecanje tehničkih i metodičkih vještina.¹⁹

Svim je navedenim modelima zajedničko: holistički i doživljajno-iskustveni rad u skupinama, koji uključuje ljudsko tijelo i kreativne elemente, od geste preko glasa i zvuka do boje i oblika.

1.3. Pastoralni model bibliodrame (Herman Andriessen i Nicolaas Derksen)

Ovdje će detaljnije biti predstavljena bibliodrama čiji su začetnici nizozemski pastoralni teolozi Herman Andriessen i Nicolaas Derksen, koji bibliodramu predstavljaju kao posebni oblik otkrivanja i produbljiivanja vjere u osobnom životu. Primarni cilj njihova modela jest produbljiivanje osobne i zajedničke svijesti vjere te povezanost povijesti osobne vjere s poviješću spasenja.²⁰

1.3.1. Bibliodrama kao *pastoralno-katehetsko djelovanje*

Andriessen i Derksen bibliodramu shvaćaju kao „put prema dubljij vjeri”, „oblik komunikacije vjere”²¹ i produbljiivanja vlastite vjere kroz pokret i susret. U bibliodrami se nalazi „srce pastora”²², odnosno veza između osobnog životnog teksta i *biblijskog teksta*, koja se razvija u obliku *drame*. U pozadini svega toga jest činjenica da „otajstvo Božje nadilazi oba teksta”²³.

¹⁹ Bibliodrama omogućuje učenicima promišljanje društvenog izazova biblijske poruke kao i vlastite slike Boga na temelju susreta s biblijskim tekstovima. Usp. Gudrun Lohkemper-Sobiech, *Bibliodrama im Religionsunterricht*, sv. 1., *Grundlegung*, Matthias Grünewald Verlag, Mainz, 1998., 112.

²⁰ Usp. Hermann Andriessen i Nicolaas Derksen, *Lebendige Glaubensvermittlung im Bibliodrama. Eine Einführung*, Matthias Grünewald Verlag, Mainz, 1991., 170.

²¹ Hermann Andriessen, Nicolaas Derksen i Maria Nolet, *Ist Gott wirklich in unserer Mitte? Glaubenserfahrungen mit Bibliodrama*, Matthias Grünewald Verlag, Mainz, 1997., 7.

²² *Isto*, 124.

²³ *Isto*.

U tom kontekstu govori se i o *katehetskoj*²⁴ dimenziji bibliodrame, što bi značilo da bibliodrama pomaže ljudima oblikovati osobnu svijest vjere kako bi spoznali tko su zapravo u određenoj fazi svoga života.²⁵

1.3.2. Bibliodrama kao *dušobrižništvo*

Za Andriessena i Derksena dušobrižništvo (pastoralna skrb) i bibliodrama započinju i djeluju prvenstveno „ovdje i sada” u životu konkretnog čovjeka. Prema njima dušobrižništvo znači: tješiti, ohrabrivati i poticati druge u snazi Duha Svetoga „da prilagode sebe i svoj život služanju – dijakoniji – svijetu”.²⁶ Bibliodrama kao dušobrižništvo stoga je specifična vrsta praćenja ljudi i podrške u njihovim životima i uvjerenjima.

Na Andriessenov i Derksenov model bibliodrame posebno je utjecalo *mistagoško* shvaćanje pastoralala. Kao i u mistagoškom shvaćanju pastoralala²⁷, bibliodrama također ima za cilj otkriti i posredovati priču o spasenju, o „Božjoj obećanoj prisutnosti” u životnim pričama sudionika. To pak donosi spoznaju da ljudski život nije nešto što se podrazumijeva, nego da čovjek u svojoj otajstvenosti dolazi pred otajstvo Boga u kojem iščitava da je sam sebi darovan.²⁸

1.3.3. Bibliodrama kao „*praktična egzegeza*”

Bibliodrama nastoji razumjeti biblijski tekst, osobito u smislu njegova učinka i značenja za dotičnu osobu. Za razliku od egzegeze, koja

²⁴ Pod pojmom *kateheza* Andriessen i Derksen podrazumijevaju sljedeće: „otvaranje Svetoga pisma, upoznavanje žive tradicije, učenje osobnog odlučivanja o vjeri, učenje poštivanja iskustva i kulture današnjih ljudi”. Hermann Andriessen i Nicolaas Derksen, *Lebendige Glaubensvermittlung im Bibliodrama. Eine Einführung*, Matthias Grünewald Verlag, Mainz, 1991., 151.

²⁵ Kateheza prije svega nastoji povezati „Boga i suvremenog čovjeka s njegovom slikom Boga i oblicima njegova odnosa s Bogom”. Usp. *Isto*, 138.

²⁶ *Isto*.

²⁷ Mistagoški pastoral odvija se tamo gdje se ljudima izričito govori o njihovu osobnom i zajedničkom pozivu. Ako se u zajednici želi širiti poruka poziva čovjeka na život u izobilju, onda ljudi koji u toj zajednici nose odgovornost moraju biti živo ukorijenjeni u svojoj vjeri. Usp. Detlef Hecking, Claudia Mennen, Sabine Tscherner-Babl i Peter Zürn (ur.), *Geh in das Land, das ich dir zeigen werde. Impulse aus dem Bibliodrama für Gruppen und Gemeinden*, Schwabenverlag, Ostfildern, 2008., 12.

²⁸ *Isto*.

ima za cilj temeljito poznavanje teksta, bibliodrama više nastoji provesti narativ biblijskog teksta u djelo. Stoga za Andriessena i Derksena bibliodrama postaje oblik „praktične egzegeze”²⁹ koja se događa prije svega na djelu.³⁰

Unatoč različitim pristupima egzegeza i bibliodrama ovisne su jedna o drugoj, i unatoč svojim različitim pristupima međusobno se potiču, obogaćuju i istovremeno korigiraju. Obje metode nastoje biblijski tekst učiniti razumljivim za današnjeg čovjeka i shvatiti njegovo trenutno značenje za pojedinca odnosno zajednicu.³¹

1.3.4. Osnovne karakteristike bibliodrame

Oslanjajući se na prethodno spomenuti pastoralni model bibliodrame, ovdje se ističu osnovne karakteristike bibliodrame.

Bibliodrama bi najprije trebala biti *biblijska*, jer su biblijski tekstovi s obiljem životnih i vjerskih iskustava osnovni temelj svakoga bibliodramskog procesa.

Nadalje, bibliodrama je *iskustveno* usmjerena. Iskustvo i refleksija odnosa između životnog i vjerskog iskustva i biblijskog teksta neizostavni su elementi svake bibliodrame.

Bibliodrama je *procesualna* jer voditelji bibliodrame prate procese u području odnosa između pojedinca, skupine, teksta (biblijski i životni) i cjelokupnoga bibliodramskog konteksta.

Također je i *cjelovita* utoliko što se sudionicima obraća u svim njihovim dimenzijama – tjelesnoj i duševnoj, osjećajnoj i razumskoj.

Konačno, bibliodrama je orijentirana na *sudionike*, pri čemu je riječ o zajedničkoj odgovornosti voditelja i sudionika za oblikovanje i razvoj bibliodramskog procesa.³²

²⁹ Hermann Andriessen i Nicolaas Derksen, *Lebendige Glaubensvermittlung im Bibliodrama. Eine Einführung*, Matthias Grünewald Verlag, Mainz, 1991., 169.

³⁰ „Bibliodrama je praktično tumačenje *Svetoga pisma*: tumačenje na djelu.” *Isto*, 161.

³¹ Usp. Tim Schramm, *Bibliodrama und Exegese*, u: Antje Kiehn i dr. (ur.), *Bibliodrama*, Kreuz Verlag, Stuttgart, 1987., 127-131.

³² Usp. Claudia Mennen, *Bibliodrama – Religiöse Erfahrungen im Kontext der Lebensgeschichte. Eine qualitativ-empirische Studie*, Academic Press, Fribourg, 2004., 20.

1.3.5. Osnove metodičkog puta bibliodrame

Metodički put u bibliodrami poznaje četiri bitna elementa: *susret životnog i biblijskog teksta, prilagodba prostora, identifikacija s biblijskom ulogom i razgovor voditelja sa sudionicima.*

U bibliodrami se ponajprije događa susret *teksta života i teksta Biblije.* Oba teksta idu ususret jedan drugome, „poigravaju” se i obostrano „izazivaju” te sve ono do sada proživljeno stavljaju pod jedno novo svjetlo.³³

Druga je osnova bibliodrame prilagodba prostora (*Raumaufteilung*) u kojem se zapravo osmišljava biblijski tekst. Prilagodba prostora više je od pukoga prostornog smještanja biblijskog teksta, jer ona prostorno implementira neke od bitnih poruka teksta. Naime, biblijski tekst predstavlja se time što se važne uloge, mjesta, tragove, putove i dinamiku teksta čini vidljivima i oipljivima u danom prostoru.³⁴ Tu se događa međusobno zbližavanje i susret *biblijske priče vjere* i životne priče sudionika.³⁵

Treća osnova bibliodrame jest *identifikacija*, odnosno preuzimanje određene uloge kao pristupa prepoznavanju sebe i drugih. U odabranoj ulozi sudionici se nadaju izraziti osobnu životnu priču i same sebe, jer u bibliodramskom procesu osoba sa svojom životnom pričom ulazi u odnos s odabranom ulogom. Međutim, kod preuzimanja određene uloge, nije dovoljno samo zauzeti odgovarajuće mjesto već također usvojiti i zadržati odgovarajući stav.³⁶

I konačno, *razgovor* voditelja sa sudionicima popraćen je pitanjima, kao pomoć u razjašnjavanju vlastite životne situacije i kao poticaj na „pokret vjere”³⁷ (*Glaubensbewegung*). U tom su razgovoru važna tri momenta: *traženje, otvorenost i spremnost.* S jedne strane, riječ je o traženju nečijega stvarnog stanja, gdje stoji i na što želi ili ne želi dati odgovor.³⁸

³³ „Svaka biblijska priča priziva u sjećanje priču iz vlastitog života.” *Isto*, 33.

³⁴ Usp. Nicolaas Derksen, Claudia Mennen i Sabine Tscherner, *Bibliodrama als Seelsorge. Im Spiel mit dunklen Gottesbildern. Ein Praxisbuch*, Schwabenverlag, Ostfildern, 2016., 71.

³⁵ Usp. Hermann Andriessen i Nicolaas Derksen, *Lebendige Glaubensvermittlung im Bibliodrama. Eine Einführung*, Matthias Grünewald Verlag, Mainz, 1991., 20.

³⁶ Usp. *Isto*, 38-40.

³⁷ *Isto*, 65.

³⁸ Ta pitanja ovise o konkretnoj životnoj situaciji sudionika. Međutim, inicijativa se prepušta sudionicima. Usp. *Isto*, 31.

S druge strane, taj se razgovor temelji na otvorenosti pojedinca i skupine za utjecaj razgovora i igre, kao i na njihovoj spremnosti da se aktivno sudjeluje u razgovoru i igri iz perspektive odabrane uloge.³⁹

1.3.6. Tijek bibliodrame

Prema Andriessenu i Derksenu bibliodrama se odvija u skupini i traje oko dva i pol sata, a ponekad jedan dan ili pak više dana. Klasični (puni) oblik bibliodrame svakako zahtijeva vrijeme, otvorenost i odgovarajuću pripremljenost voditelja.

1. Uvod – o cilju i tijeku bibliodrame

Bibliodrami prethodi kratki uvod o cilju i tijeku bibliodrame.

Riječ je o zajedničkom razumijevanju uloga, otvorenosti i zaštite, poštovanja i hrabrosti da se uđe u ulogu u bibliodramskoj igri. U slušanju biblijskog teksta, prilagodbi prostora za bibliodramsku igru te odabirom uloge postaje jasno kako se vjerska i životna priča susreću, povezuju, izazivaju i međusobno obogaćuju.⁴⁰

2. Čitanje biblijskog teksta

Nakon uvoda biblijski tekst čita se dva puta – jednom voditelj bibliodrame, a zatim netko od sudionika.⁴¹ (Bibliodrama počinje otvaranjem *Biblije* i čitanjem biblijskog teksta!)

3. Sabiranje uloga

Potom slijedi sabiranje uloga.⁴² Voditelj uzima prazni plakat, stavlja ga na sredinu prostora i zapisuje uloge, predmete, glagole, radnje koje sudionici navode na temelju slušanja teksta. Voditelj pritom postavlja pitanja: „Koje ste uloge zapazili? Tko i kako *igra* tu ulogu u tekstu?”⁴³

³⁹ Usp. *Isto*, 39.

⁴⁰ Usp. *Isto*, 27.

⁴¹ Pri odabiru biblijskih tekstova vrijede sljedeći kriteriji: Koja je vrsta teksta prikladna za sudionike? Koji je cilj voditelja za dotičnu skupinu? U kojoj je mjeri odabrani tekst cjelina za sebe i koliko je aktualan za sudionike? Usp. Nico Derksen, *Bibliodrama – Impulse für ein neues Glaubensgespräch. Ein Praxisbuch*, Patmos, Düsseldorf, 2005., 59.

⁴² „Dug je put od slušanja teksta do prihvaćanja uloge i uspostavljanja kontakta sa samim sobom u svjetlu vjere.” *Isto*, 117.

⁴³ U oblikovanju pitanja voditelji su prepušteni osobnoj kreativnosti, ali uvijek sa svrhom djelotvornog poticanja sudionika na otvaranje za bibliodramske procese.

4. Razgovor o osobnom doživljaju biblijskog teksta
 Nakon toga slijedi razgovor o tekstu⁴⁴ u kojem ima mjesta za sve ono što sudionike pokreće u odnosu na biblijski tekst. Nije riječ o egzegetskoj raspravi, nego o osobnoj povezanosti s biblijskim tekstom „ovdje i sada”. Voditelj bibliodrame⁴⁵ može započeti s pitanjima: „Što ste zapazili u tekstu? Gdje ste zastali u tekstu? Što vas je dotaknulo, a što vam je strano?”⁴⁶
5. Ponovno čitanje teksta
 Nakon razgovora ponovno se čita biblijski tekst, s napomenom da se obrati pozornost na ulogu u tekstu koja svakog osobno „privlači”. Sudionike se potiče da osjete tko su i gdje žele biti u dotičnom biblijskom tekstu.⁴⁷

⁴⁴ Taj se razgovor potkrijepljen pitanjima voditelja, u Andriessenovu i Derksenovu modelu bibliodrame, naziva razgovorom o vjeri (*Glaubensgespräch*). Taj se razgovor odvija kao uvid u osobnu životnu priču i kao ulazak u osobno iskustvo vjere. Usp. Nico Derksen, *Bibliodrama – Impulse für ein neues Glaubensgespräch. Ein Praxisbuch*, Patmos, Düsseldorf, 2005., 54-58.

⁴⁵ Od voditelja se očekuju diskrecija i poštovanje prema iskustvu i doživljajima sudionika. Stav poštovanja i strahopoštovanja pomaže, s jedne strane, približiti se granicama osobne otvorenosti sudionika, a s druge strane, ozbiljno shvatiti postavljena ograničenja. Usp. Hermann Andriessen i Nicolaas Derksen, *Lebendige Glaubensvermittlung im Bibliodrama. Eine Einführung*, Matthias Grünewald Verlag, Mainz, 1991., 27.

⁴⁶ Otvorena pitanja o razumijevanju teksta, egzegetski uvidi, smetnje, povezivanje s vlastitim iskustvima ili događajima u sadašnjosti te emocionalne reakcije mogu stvoriti odjek skupine. Zadatak je voditelja osigurati da se tekst ne „razvodni”. Ta „biblijska rasprava” nije u stjecanju jedinstvene, obvezujuće perspektive, nego je riječ o svjesnom doživljavanju kako vlastite tako i životne povijesti drugih sudionika. Usp. Claudia Mennen, *Verbindungen von Leben und Glauben in der Bibliodrama-Arbeit. Bildungsarbeit und Gemeinde als Erfahrungsort des Religiösen gestalten*, u: Christoph Gellner (ur.), „... *biographischer und spiritueller werden*”. *Anstöße für ein zukunftsfähiges Christentum*, Theologischer Verlag Zürich, Zürich, 2009., 101-122.

⁴⁷ Tekst se čita drugi put kako bi svatko imao priliku emocionalno proživjeti biblijsku priču i uživjeti se u nju te jasnije osjetiti koja mu je uloga u životu najbliža, ali i kako bi se sve uloge ponovno „čule” i dalo više prostora za pojašnjenje mogućih nejasnoća. Usp. Hermann Andriessen (u suautorstvu s Mariom Nolet i Nicom Derksenom), *Über die Bedeutung der Rolle im Bibliodrama, Veröffentlichungen des Theologisch Pastoralen Instituts der Bistümer Limburg – Mainz – Trier*, Mainz, 1997., sv. 1, 18.

6. Prilagodba prostora i izbor uloga

Zatim slijedi prilagodba prostora⁴⁸ koju definira voditelj bibliodrame. Time se biblijski tekst uprisutnjuje u određenom prostoru. Voditelj prilagođava prostor u kojem se odvija bibliodrama, naznačujući mjesta za različite osobe, položaje i predmete ili nositelje odgovarajućih uloga.⁴⁹ Oni kojima je uloga odmah jasna, odlaze na svoja mjesta. Neki će sudionici možda oklijevati. Važno je da svi mogu razmisliti o smjeru u kojem se žele kretati. Neki će obilaziti i isprobavati različita mjesta kako bi pronašli mjesto odnosno ulogu koja im u tom trenutku najviše odgovara. One koji požele stajati na više označenih mjesta, voditelj poziva da izaberu ulogu koja u tom trenutku na njih najsnažnije djeluje.⁵⁰

7. Razgovor voditelja sa sudionicima

Slijedi prvi krug pitanja⁵¹ za sudionike, pri čemu ih voditelj pita: „Gdje sada stojiš? Što osjećaš? Što te pokreće? Što za tebe znači biti upravo na tom mjestu? Želiš li ostati na tom mjestu?”⁵² Time se želi potaknuti sudionike da se u odabranoj ulozi dublje povežu s vlastitom svakodnevicom. Svatko se može izraziti na svoj način i svatko može čuti i druge sudionike.⁵³

⁴⁸ Prilagodba prostora vizualizira biblijski tekst i poziva sudionike da uđu u tekst kao „višedimenzionalni prostor” i tako pronađu svoju ulogu, početnu poziciju i svoj put. Usp. Claudia Mennen, *Kriterien zur Raumaufteilung*, Wislikofer Schule für Bibliodrama und Seelsorge, Wislikofen, 2015.

⁴⁹ Usp. Nico Derksen, *Bibliodrama – Impulse für ein neues Glaubensgespräch. Ein Praxisbuch*, Patmos, Düsseldorf, 2005., 63-64.

⁵⁰ Usp. Hermann Andriessen i Nicolaas Derksen, *Lebendige Glaubensvermittlung im Bibliodrama. Eine Einführung*, Matthias Grünewald Verlag, Mainz, 1991., 29-30.

⁵¹ Cilj je tih pitanja, s jedne strane, razjasniti vezu između uloge i osobe. Pritom pomaže svijest o tome gdje i kako stojim na odabranom mjestu. S druge strane, za sve sudionike trebalo bi biti transparentno s kim sudjeluju u bibliodramskoj igri i iz koje perspektive netko doživljava biblijski tekst. Usp. Claudia Mennen, *Bibliodrama – Religiöse Erfahrungen im Kontext der Lebensgeschichte. Eine qualitativ-empirische Studie*, Academic Press, Fribourg, 2004., 76-77.

⁵² Usp. Hermann Andriessen i Nicolaas Derksen, *Lebendige Glaubensvermittlung im Bibliodrama. Eine Einführung*, Matthias Grünewald Verlag, Mainz, 1991., 31.

⁵³ Pitanja voditelja ovisе o tijeku razgovora, a posebno o odgovorima sudionika. Ovdje se od voditelja očekuje maksimalna diskrecija prema izjavama i stavovima

8. Igra

Igra se pokreće, bilo inicijativom sudionika koji se kreću ili intervencijom voditelja koji se obraća svakom pojedinom sudioniku, govoreći: „Želim početi s tobom. Je li to u redu?” Sudionici su slobodni u kretanju kroz prostor, u govoru ili šutnji.⁵⁴ Pokreti i interakcije pomažu pojedincima i skupini da pronađu vlastiti put vjere. Voditelj ima zadatak omogućiti *suživot* biblijskog teksta, pojedinaca i skupine, i tako im dati dovoljno prostora i slobode. S poštovanjem se odnosi prema sudionicima i njihovim iskustvima. Stoga uvijek iznova pita želi li to netko ili ne.⁵⁵

9. Pauza

Slijedi pauza u kojoj se sudionici mogu distancirati od svoje uloge kako bi donekle „pregledali” doživljena iskustva. Za vrijeme pauze sudionici mogu ako žele međusobno razgovarati i izmijeniti svoja iskustva bibliodramske igre.⁵⁶

10. Završni razgovor

Nakon pauze slijedi razgovor o osobnom i zajedničkom doživljaju tijekom bibliodrame. Voditelj postavlja sljedeća pitanja: „Što si doživio/doživjela u svojoj ulozi? Što to znači za tvoju vjeru i tvoj život?” Svima se daje prilika za razmjenu iskustava, ali i za izricanje onoga što se tijekom *igre* nije moglo izraziti. Osim toga sudionici su pozvani tumačiti izričito vlastita iskustva iz perspektive vjere.⁵⁷

11. Ponovno čitanje teksta

Za kraj voditelj bibliodrame pročita još jednom biblijski tekst, jer u bibliodrami biblijski tekst ima posljednju riječ.

sudionika. Sudionici su slobodni odgovoriti odnosno ne odgovoriti na postavljeno pitanje. Usp. *Isto*, 27.

⁵⁴ Svi sudionici mogu slobodno djelovati, govoriti i činiti. Svi se mogu slobodno kretati. Svatko može izraziti ono što želi reći i podijeliti. Svatko može šutjeti ako to želi. Usp. *Isto*, 31.

⁵⁵ Usp. *Isto*, 34-35.

⁵⁶ Usp. *Isto*, 35.

⁵⁷ Usp. *Isto*, 35-36.

1.4. Male forme bibliodrame (Škola za bibliodramu Wislikofer)

U bibliodrami se događa otkrivanje novih prostora i iskustava. Susret i povezanost biblijskih priča s osobnom vjerskom i životnom pričom „pokreće” ljude. Često se budi čežnja za obećanjem novog života. Otvaraju se novi prostori. Novi pogledi na život postaju prepoznatljivi.

Za proces osobnog i društvenog razvoja Derksen navodi tri *zdenca* iz kojih ljudi crpe kako bi dobili orijentaciju za svoju budućnost: „zdenac osobne životne priče, zdenac znakova vremena i zdenac biblijskih spisa”.⁵⁸ Ta se tri *zdenca* međusobno susreću upravo u bibliodrami. Na taj način stvara se nova perspektiva za život pojedinca i zajednice. Time se, naime, Božja tajanstvena prisutnost traži i ujedno otkriva. To je poziv i zadatak za sve vjernike, a posebno za one koji se bave poučavanjem u školi i župi, propovijedanjem, liturgijom i služenjem bližnjima. Ostvarivanju istoga služe i *male forme bibliodrame*.

Oslanjajući se na prethodno opisani pastoralni model bibliodrame, Škola za bibliodramu Wislikofer u Švicarskoj⁵⁹ razvila je tzv. *male forme bibliodrame*, koje su metodički jednostavnije i vremenski kraće od klasične bibliodrame te su zato primjenjive kako u župnoj katehezi tako i u školskom vjeronauku.⁶⁰

Ovdje vrijedi napomenuti da te *male forme* nikako ne žele zamijeniti ili dokinuti *klasične forme* bibliodrame. No one ipak mogu „probuditi” želju za „onim višim” koje je sadržano u biblijskom tekstu. Cilj tih

⁵⁸ Detlef Hecking, Claudia Mennen, Sabine Tscherner-Babl i Peter Zürn (ur.), *Geh in das Land, das ich dir zeigen werde. Impulse aus dem Bibliodrama für Gruppen und Gemeinden*, Schwabenverlag, Ostfildern, 2008., 11.

⁵⁹ Škola za bibliodramu Wislikofer je institut koji obrazuje teologe, vjeroučitelje, animatore raznih župnih zajednica za vođenje bibliodrame i ujedno nudi tečajeve bibliodrame za sve zainteresirane. Model bibliodrame te škole temelji se na pastoralnom modelu H. Andriessena i N. Derksena. Posljednjih je godina taj model dodatno razvijen i time učinjen „plodnim” za razna pastoralna područja djelovanja kao što su kateheza, liturgija i volonterski rad. Usp. *Bibliodrama*, <https://bildungundpropstei.ch/angebote/bibliodrama/#wislikoferschule> (01.02.2024.)

⁶⁰ Brojni primjeri „iskustvenog” rada s *Biblijom* koji su nastali iz bibliodramskih susreta mogu se pronaći u: Detlef Hecking, Claudia Mennen, Sabine Tscherner-Babl i Peter Zürn (ur.), *Geh in das Land, das ich dir zeigen werde. Impulse aus dem Bibliodrama für Gruppen und Gemeinden*, Schwabenverlag, Ostfildern, 2008.

malih formi bibliodrame jest u tome da osiguraju rast u osobnoj i zajedničkoj svijesti vjere.⁶¹

2. BIBLIOLOG

2.1. Definicija, nastanak i razvoj bibliologa

Pojam „bibliolog” sastoji se od riječi *biblion* (‘knjiga’) i *logos* (‘riječ’). Ta tvorba riječi jasno ukazuje na dijaloški karakter u radu s *Biblijom*.⁶²

Bibliolog je razvio sjevernoamerički Židov Peter Pitzele na temelju svoga psihodramskog i književnog znanja. Bibliolog je došao u Europu krajem devedesetih, kada su Peter i Susan Pitzele predstavili svoj pristup biblijskim tekstovima (tada pod naslovom „Bibliodrama kao midraš”) u sklopu konferencije o bibliodrami na Evangeličkoj akademiji u Bad Segebergu u Njemačkoj.⁶³ S vremenom je postalo jasno da se ta metoda očito razlikuje od europskih bibliodramskih pristupa. Stoga je Peter Pitzele pronašao termin „bibliolog” koji pokazuje snažniju jezičnu orijentaciju bibliologa u odnosu na fizičku dimenziju bibliodrame.⁶⁴

Od 2004. godine nude se tečajevi bibliologa na njemačkom jeziku, koji osobama s odgovarajućim predznanjem omogućuju rad s bibliologom na njihovu području djelovanja.⁶⁵

⁶¹ Usp. Nicolaas Derksen, Claudia Mennen i Sabine Tscherner, *Bibliodrama als Seelsorge. Im Spiel mit dunklen Gottesbildern. Ein Praxisbuch*, Schwabenverlag, Ostfildern, 2016., 19-20.

Na portalu Mreže riječi može se pronaći tekst u kojem je predstavljen primjer *male forme* za bibliodramu s ministrantima. Vidi: *Bibliodrama kao kreativno-deskriptivni pristup biblijskom tekstu*, Mreže riječi, 5. srpnja 2023., <https://mrezerijeci.com/bibliodrama-kao-kreativno-deskriptivni-pristup-biblijskom-tekstu/> (01.02.2024.).

⁶² Usp. Uta Pohl-Patalong, Bibliolog. Bibel für das Leben, *Bibel und Kirche* 71 (2016.) 1, 3.

⁶³ Usp. Uta Pohl-Patalong, „Ursprungsstory” des Bibliologs, <https://www.bibliolog.org/was-ist-bibliolog/entstehung-bibliolog> (03.02.2024.).

⁶⁴ Usp. Uta Pohl-Patalong, Bibliolog. Bibel für das Leben, *Bibel und Kirche* 71 (2016.) 1, 5.

⁶⁵ Ponude za razne tečajeve bibliologa mogu se pronaći na <https://www.bibliolog.org/bibliolog-kurse/> (05.02.2024.).

Bibliolog je pronašao put i u susjednim europskim zemljama, najprije u Austriji i Švicarskoj, potom i u Danskoj, Belgiji, Nizozemskoj i Švedskoj, a danas se širi i u nekim afričkim i azijskim zemljama. Zbog vrlo brzog širenja 2006. godine osnovana je mreža *Bibliolog* s ciljem osiguranja kvalitete i širenja metode bibliologa, uključujući i izobrazbu za voditelje bibliologa.⁶⁶

Tijekom posljednjih desetljeća razvijeni su različiti kreativni pristupi i metode. Međutim, nisu svi prikladni za školske i druge obrazovne kontekste. Za to su, naime, potrebna vremenska ograničenja i mogućnost distanciranja, s obzirom na to da dostatna razina otvorenosti i povjerenja nije uvijek prisutna. Upravo je bibliolog jedna od metoda koja pruža metodički jednostavno strukturiran način kreativnog otkrivanja biblijskih tekstova kako u školskoj učionici tako i u župnoj zajednici.⁶⁷

2.2. Metodičke osnove bibliologa

Bibliolog je moderni oblik *midraša*,⁶⁸ koji tumači tekstove *Tore* kreativnim popunjavanjem praznina.⁶⁹ Ta se metoda oslanja na rabinsku razliku između *crne vatre* kao figure biblijskih tekstova i *bijeje vatre* kao prostora između riječi.⁷⁰ Osnovna je ideja u tome da raspirivanje „bijeje

⁶⁶ Bibliolog je ekumenski orijentiran i prakticira se u protestantskim i katoličkim, kao i u nekim židovskim kontekstima. Usp. Uta Pohl-Patalong, *Bibliolog*, WiRe-Lex, 2016., 3, https://cms.ibep-prod.com/app/uploads/sites/18/2023/08/Bibliolog_2020-09-17_16_51.pdf (31.01.2024.).

⁶⁷ Usp. Uta Pohl-Patalong, *Bibliolog*, *Bibel für das Leben*, *Bibel und Kirche* 71 (2016.) 1, 2. Više o mogućnostima primjene bibliologa vidi u: Uta Pohl-Patalong, *Religionspädagogik – Ansätze für die Praxis*, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen, 2013.

⁶⁸ „Midraš” je židovska metoda proučavanja i komentiranja biblijskih tekstova kojom se nastoji otkriti širi smisao i duh teksta. Kao metoda već je prisutna u *Starom zavjetu*, i to kao tumačenje određenoga biblijskog teksta u potonjim spisima, u targumima, apokrifima, pseudoepigrafima te u *Novom zavjetu*. Usp. Adalbert Rebić, Abraham prema židovskoj rabinskoj egzegezi, *Bogoslovska smotra* 76 (2006.) 3, 596.

⁶⁹ Usp. Uta Pohl-Patalong, *Religionspädagogik – Ansätze für die Praxis*, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen, 2013., 35.

⁷⁰ Usp. Peter Pitzele, *Scripture Windows. Toward a Practice of Bibliodrama*, Alef Design Group, Los Angeles, 1998., 23.

vatre” vodi do dubljeg razumijevanja „crne vatre”.⁷¹ U susretu s „bijelom vatrom” posebna je prilika da se prepozna relevantnost biblijskih tekstova za osobni život.⁷²

U bibliologu je bitna strukturalna analogija iskustava iz svijeta biblijskog teksta i današnjeg životnog okruženja. Tom se metodom ne otkriva što i kako se neka biblijska osoba osjeća, već se polazi od toga da mnoštvo mogućih ispunjenja pojedine uloge otvara spektar interpretacijskih mogućnosti, koje su uvijek subjektivne i međusobno se obogaćuju.⁷³

Kao i u bibliodrami, bibliolog se temelji na biblijskom tekstu te se i ovdje sudionicima nude različite uloge. Biblijski se tekst uvijek iznova čita naglas i „prekida”. Sudionike se uvodi u ulogu biblijskog lika te oni osjećaju što taj biblijski lik „misli i govori”.⁷⁴

Bibliolog shvaća biblijske tekstove kao „višeznačne”. Pritom se prvotno misli na otvaranje različitih mogućih interpretacija, čiji spektar otvara dublji pristup tekstu.⁷⁵

Uloga voditelja u bibliologu razlikuje se od tradicionalne uloge učitelja po tome što sudionici postaju subjekti interpretacije, odnosno skupina postaje subjektom interpretacije. Pažljiva, teološki i metodološki promišljena priprema voditelja omogućuje sudionicima plodonosan susret s biblijskim tekstom kao i važne spoznaje o sebi u svjetlu biblijskog teksta.⁷⁶

⁷¹ Usp. Uta Pohl-Patalong, Bibliolog. Bibel für das Leben, *Bibel und Kirche* 71 (2016.) 1, 5.

⁷² Usp. Uta Pohl-Patalong, *Religionspädagogik – Ansätze für die Praxis*, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen, 2013., 9.

⁷³ Usp. Uta Pohl-Patalong, Bibliolog. Bibel für das Leben, *Bibel und Kirche* 71 (2016.) 1, 5.

⁷⁴ Usp. Claudia Mennen i Peter Zürn, *Bibliolog in Bewegung. Raum öffnen für heterotope Erfahrungen*, https://www.propstei.ch/media/1656/bibliolog_in_bewegung_kircheheute_mose13-08.pdf (01.03.2024.).

⁷⁵ Usp. Uta Pohl-Patalong, Bibliolog. Bibel für das Leben, *Bibel und Kirche* 71 (2016.) 1, 6-7.

⁷⁶ Detaljnije o ulozima voditelja bibliologa vidi u: Uta Pohl-Patalong, *Religionspädagogik – Ansätze für die Praxis*, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen, 2013., 29-31.

2.3. Tijek bibliologa

Bibliolog slijedi jasno strukturiran proces čija se pravila trebaju slijediti ukoliko se želi očuvati dinamiku procesa unutar bibliologa.⁷⁷ Jasna struktura bibliologa može ljude koji su osobito iskusni u biblijskoj didaktici dovesti u iskušenje da ga provedu isključivo na temelju čitanja, što nije preporučljivo. Bibliološki pristup biblijskim tekstovima mnogo je složeniji negoli se to na prvi pogled čini. To nerijetko dovodi do metodoloških poteškoća, a povremeno i do situacija koje za sudionike nisu jednostavne, a na koje pak ni teorijsko predznanje ni iskustvo s drugim biblijsko-didaktičkim pristupima ne mogu voditelje adekvatno pripremiti. Zato se preporučuje odgovarajuća izobrazba za voditelje bibliologa.⁷⁸ No to ne znači da ta metoda ne dopušta kreativnost i „snalažljivost” voditelja koja doprinosi svojevrsnoj živosti procesa komunikacije između biblijskog teksta, pojedinca i skupine.

Nakon kratkog uvodnog tumačenja „pravila igre” (*Prolog*) voditelj uvodi u konkretnu biblijsku priču. Tumači povijesni ili društveni kontekst biblijskog teksta i potiče maštu sudionika kako bi se sudionici mogli što bolje uživjeti u biblijsku scenu i identificirati se s određenim biblijskim likom.⁷⁹

Bibliolog zapravo počinje kada voditelj otvori *Bibliju* i počne čitati jedan ili više redaka biblijskog teksta.⁸⁰ Nakon toga sudionicima dodjeljuje *ulogu* jednog biblijskog lika i obraća im se upravo u toj ulozi.⁸¹

Tko želi, može se očitovati u konkretnoj ulozi, tj. u „ja-formi”. Sudionici se poistovjećuju s biblijskim likom i promišljaju ga takoreći „iznu-

⁷⁷ Cjelokupni tijek bibliologa vidi u: Uta Pohl-Patalong, *Impulse für Gottesdienst, Gemeinde und Schule*, sv. 1, *Grundformen*, Kohlhammer, Stuttgart, 2013., 45-88.

⁷⁸ Usp. Uta Pohl-Patalong, *Bibliolog. Ein Weg zur lebendigen und spannenden Entdeckung biblischer Texte*, *Loccumer Pelikan*, (2010.) 3, 130; Uta Pohl-Patalong, *Bibliolog. Bibel für das Leben*, *Bibel und Kirche* 71 (2016.) 1, 7.

⁷⁹ Usp. Uta Pohl-Patalong, *Bibliolog. Ein Weg zur lebendigen und spannenden Entdeckung biblischer Texte*, *Loccumer Pelikan*, (2010.) 3, 129.

⁸⁰ Usp. Uta Pohl-Patalong, *Bibliolog. Bibel für das Leben*, *Bibel und Kirche* 71 (2016.) 1, 3.

⁸¹ Primjerice, u bibliologu o susretu Isusa i Zakeja (Lk 19, 1-10) voditelj postavlja pitanje: „Zakeju, o čemu sad razmišljaš?”. Tijek cijelog bibliologa „Susret Isusa i Zakeja” vidi na <https://mrezerijeci.com/bibliolog-u-hodu-susret-isusa-i-zakeja> (06.02.2024.).

tra". Oni svojim osobnim iskustvom i pristupom istovremeno prožimaju *ulogu* i vlastito razumijevanje *biblijskog lika*.⁸²

Izričaje sudionika zapisuje i potkrjepljuje voditelj. Tom metodom „odjekivanja” (*Echoing*) prilično „tihu” izričaji postaju svima „čujni”. I samo „nagoviješteni” emocionalni sadržaji bivaju istaknuti.⁸³ S jedne strane, svaka se izjava sudionika vrednuje kao bitna, dok, s druge strane, sudionici imaju priliku sami sebe bolje razumjeti i još više se uživjeti u konkretnu ulogu. Pritom je također bitno da voditelj ne „uljepšava” izričaje sudionika, nego da nastoji pomoći im oko *identifikacije* s određenom ulogom.⁸⁴

Komentari se sudionika ne ispravljaју, nego se ističu na zahvalan način (npr. „Hvala ti, Zakeju!”). Osim sposobnosti uživljanja i vješte komunikacije sa sudionicima, ta tehnika „odjekivanja” zahtijeva od voditelja i odgovarajuću pripremljenost (biblijsku, teološku, psihološku...).

Iskustvo je pokazalo da su neke od izjava sudionika vrlo kratke ili pak sugeriraju da je osoba htjela reći više od svoje prvotne izjave. Tada je potrebno „intervjuirati” tu osobu, tj. potaknuti je da kaže „više” postavljanjem konkretnih i vrlo diskretnih pitanja.⁸⁵ Cilj je postići dublje razumijevanje teksta, kao i susret između biblijskog i životnog teksta kroz

⁸² Usp. Uta Pohl-Patalong, *Bibliolog. Ein Weg zur lebendigen und spannenden Entdeckung biblischer Texte*, *Loccumer Pelikan* (2010.) 3, 130.

⁸³ U naknadnom ehu voditelj samo „zrcali”, odnosno izdvaja i ponavlja izjave sudionika kako bi potaknuo na daljnje i dublje proučavanje. To *ponavljanje* služi za promicanje međusobnog razumijevanja i odvija se u stavu međusobnog uvažavanja. To pak iziskuje empatiju, pažljivost, prisutnost i takoreći zanemarivanje vlastitih stavova od strane voditelja. Usp. Uta Pohl-Patalong, *Bibliolog. Bibel für das Leben*, *Bibel und Kirche* 71 (2016.) 1, 3.

⁸⁴ Taj je dio posebno važan u pedagoškom kontekstu. Djeca i mladi osjećaju razliku s obzirom na stav uvažavanja drugih prema njihovu izričaju u svoj njegovoj dragocjenosti i jedinstvenosti. Bitno je da voditelj nepotrebno ne koristi pojmove „točno” i „krivo” te da nastoji sve izrečeno razumjeti i prihvatiti kao moguće vrijedno otkriće teksta. Čak i one izjave koje se naizgled učine „provokativnima” uvijek sadrže nešto zanimljivo i vrijedno što bi se moglo protumačiti kao izričaj biblijske uloge. Zbog toga je metoda „odjekivanja” u bibliologu vrlo bitna. Usp. Uta Pohl-Patalong, *Bibliolog. Ein Weg zur lebendigen und spannenden Entdeckung biblischer Texte*, *Loccumer Pelikan*, (2010.) 3, 130.

⁸⁵ Frank Muchlinsky, *Bibel im Dialog – sogar zwischen Kanzel und Gemeinde. Die Methode des „Bibliologs”*, u: Elisabeth Naurath i Uta Pohl-Patalong (ur.), *Bibliodrama. Theorie – Praxis – Reflexion*, Kohlhammer, Stuttgart, 2002., 129.

„usporavanje” koje se postiže intenzivnim proučavanjem teksta.⁸⁶ Zadatak voditelja nije u tome da u sudionicima pobuđuje ono što ga zanima ili nešto čemu se dotad pridavalo premalo pažnje.⁸⁷

Nakon nekoliko izjava voditelj opet upućuje sudionike na biblijski tekst. Čita se idući redak ili odlomak. Ponovno se zastaje na nekom mjestu u tekstu gdje pitanja naspram tekstu ostaju otvorena. Sudionicima se opet dodjeljuje *uloga*, koja može biti ili neka druga osoba ili pak ista osoba, ali u drukčijoj situaciji. Sudionici opet iznose svoja iskustva. Pritom je bitno ostati dosljedan biblijskom tekstu. Mogu se postavljati samo ona pitanja koja su otvorena i proizlaze iz samog teksta.

Nakon nekoliko biblijskih scena bibliolog je završen. Voditelj „otpušta” skupinu od uloge (*Deroling*).⁸⁸

Po mogućnosti voditelj s nekoliko riječi vraća sudionike u njihovu stvarnost (*Epilog*).

Različiti izričaji, a time i različiti pristupi biblijskom tekstu, ostaju „jedni pored drugih” i ne pretvaraju se u jednu jedinstvenu poruku.⁸⁹ Posljedica je to činjenice da su sudionici u bibliologu, kao i u bibliodrami, subjekti interpretacije, a voditelj ili vjeroučitelj ima „moderatorsku i majeutičku ulogu”.⁹⁰ Zapravo, životna iskustva sudionika uvijek se pretaču u njihove izričaje, ali se ne mogu čvrsto vezati uz njih jer ih izražavaju u ulozi određene biblijske osobe. Naime, svatko svojim osobnim doživljajem i životnim iskustvom „piše” biblijski tekst, ali na jedan potpuno nov i samo njemu svojstven način.

Budući da je biblijski tekst mnogo više i da se ne može iscrpiti, tekst se ponovno čita na kraju.

⁸⁶ Usp. Bibliologberlin. Bibliolog in und um Berlin – und manchmal auch darüber hinaus, <https://bibliologberlin.wordpress.com/2012/09/25/frage-14-unterschied-zwischen-bibliolog-und-bibliodrama> (07.02.2024.).

⁸⁷ Usp. Uta Pohl-Patalong, Bibliolog. Bibel für das Leben, *Bibel und Kirche*, 71 (2016.) 1, 3.

⁸⁸ Konkretni primjer bibliologa *Prispodoba o milosrdnom Samaritancu* (Lk 10, 25-37) vidi u rubrici „Kreativno do Riječi” na portalu Katehetskog ureda splitsko-makarske nadbiskupije, <https://www.katehetski-nadbiskupija-split.net/nastavni-materijali-2/novo/3126-bibliolog-prispodoba-o-milosrdnom-samarijancu> (06.02.2024.).

⁸⁹ Usp. Uta Pohl-Patalong, Bibliolog. Bibel für das Leben, *Bibel und Kirche*, 71 (2016.) 1, 3-4.

⁹⁰ *Isto*, 4.

2.4. Bibliolog u hodu (Škola za bibliodramu Wislikofer)

Prema židovskom midrašu *Biblija* je svojevrsan *prostor* u koji smo pozvani ući i doživjeti je svim svojim osjetilima. Odatle i ideja o *bibliologu u hodu* kojim se želi „oživjeti” biblijske tekstove kako bi nam „progovorili” spasonosnom porukom za život.⁹¹

Škola za bibliodramu Wislikofer pokušava povezati vlastito bibliodramsko shvaćanje radnje s klasičnim bibliologom, odnosno kombinirati lingvistički fokus bibliologa s fizičkom dimenzijom bibliodrame.⁹² Tako se *bibliolog u hodu* može promatrati kao instrument tumačenja *Biblije* koji je usmjeren na iskustvo, ali je u odnosu na otvorenu bibliodramsku igru oslonjeniji na jasnu strukturu tijekom bibliologa. Sudionici preuzimaju ulogu, ulaze u prostor teksta i zauzimaju stav. Na taj se način biblijski tekst aktualizira, doživljava i produbljuje.⁹³

Svojom specifičnošću, metoda *bibliolog u hodu* sredstvo je tzv. *iskustvenog* proučavanja *Biblije*. Dok sudionici preuzimaju određenu ulogu iz biblijskog teksta i istovremeno zalaze u *prostor teksta* i zauzimaju određeni stav, događa se „aktualizacija” biblijskog teksta, čime se zapravo otvaraju i produbljuju nova iskustva. To doprinosi istinskom susretu *biblijskog* i *životnog teksta*, odnosno intenzivnijem doživljaju biblijske poruke i samih sebe.⁹⁴

Škola za bibliodramu i pastoral Wislikofer predstavlja ideju bibliologa u hodu, opisujući ga kao *geoteologiju*. Ovdje se prvotno misli na smještanje biblijskog teksta u bibliodramski prostor. To znači da u prvom planu nisu geografska mjesta, nego teološko-egzistencijalna mjesta isku-

⁹¹ Usp. S. Magdalena Višić, *Bibliolog u hodu: Susret Isusa i Zakeja*, Mreže riječi, 24. ožujka 2023., <https://mrezerijeci.com/bibliolog-u-hodu-susret-isusa-i-zakeja> (07.02.2024.).

⁹² Usp. <https://www.tbi-zh.ch/events/geh-in-das-land-das-ich-dir-zeigen-werde> (06.02.2024.).

⁹³ Usp. Claudia Mennen i Peter Zürn, „Da wohnt ein Sehnen tief in uns nach dir, Gott”, *Schweizerische Kirchenzeitung* (2016.), <https://www.kirchenzeitung.ch/article/da-wohnt-ein-sehnen-tief-in-uns-nach-dir-gott-10065> (02.02.2024.).

⁹⁴ O strukturi i tijekom *bibliologa u hodu* vidi: *Bibliolog u hodu – Susret Isusa i Zakeja*, <https://www.katehetski-nadbiskupija-split.net/component/edocman/3168-bibliolog-u-hodu-susret-isusa-i-zakeja>; <https://mrezerijeci.com/bibliolog-u-hodu-susret-isusa-i-zakeja> (06.02.2024.).

stva, koja stvaraju prostor za tzv. *heterotopijska iskustva*⁹⁵. Riječ je o iskustvima na drukčijim mjestima, poput tajanstvenih ili svetih susretništa. Prilazeći takvim mjestima, i sami se sudionici doživljavaju kao oni koji su od Boga pozvani, kao tražitelji i ljudi puni čežnje koji žele da ih zahvati Božje otajstvo. Naravno, ta se heterotopijska iskustva ne mogu posjedovati, ni u bibliodrami, ni u klasičnom bibliologu, ni u bibliologu u hodu. Ali je ipak jedno moguće: možemo se nadati takvim iskustvima i očekivati ih te ujedno stvarati prostor za njihovo događanje i otkrivanje.⁹⁶

3. O ODNOSU BIBLIODRAME I BIBLIOLOGA

Kada se ljudi s bibliodramskim iskustvom susretnu s metodom bibliologa, njihova je najčešća reakcija: „To je nešto kao bibliodrama.” Ili pak: „To je nešto sasvim drukčije od bibliodrame.” To pak ukazuje na činjenicu da između bibliodrame i bibliologa postoje sličnosti, ali ujedno i različitosti kako na hermeneutičkoj tako i metodološkoj razini.⁹⁷ Stoga je bitno jasno ih imenovati i objasniti.

3.1. Sličnosti između bibliodrame i bibliologa

Na hermeneutičkoj razini bibliodramu i bibliolog povezuje razumijevanje biblijskog teksta kao temelja i prostora koji poziva na *otkrivanje*.

Također im je zajedničko i uvjerenje da biblijski tekstovi ne samo da dopuštaju stvaralački i maštovit pristup već da to služi njihovu otkrivanju i razumijevanju.

⁹⁵ „Heterotopije su stvarna mjesta u našem životu. Heterotopije postavljaju zahtjeve pred ljude. One osujećuju ono što se podrazumijeva. (...) Bibliodrama stvara heterotopije. To su često mjesta gdje Bog dolazi u igru. (...) Takva mjesta čine nešto sudionicima, ne ostavljaju ih u poznatom i samorazumljivom, izazivaju ih na suočavanje (...). U bibliodrami heterotopije *Biblije* povezuju se s heterotopijama vlastitog života.” Claudia Mennen i Peter Zürn, „Da wohnt ein Sehnen tief in uns nach dir, Gott”, *Schweizerische Kirchenzeitung* (2016.), <https://www.kirchenzeitung.ch/article/da-wohnt-ein-sehnen-tief-in-uns-nach-dir-gott-10065> (02.02.2024.).

⁹⁶ Usp. *Isto*.

⁹⁷ Usp. Uta Pohl-Patalong, Geschwisterverhältnisse. Bibliolog und Bibliodrama – Gemeinsamkeiten und Unterschiede, *Text-Raum*, 17 (2010.) 32, 4.

U bibliodrami i bibliologu vrednuje se relevantnost biblijskih tekstova za osobni život i vjeru današnjeg čovjeka, pridajući im snagu i mudrost koja ima bezvremenski učinak u smislu određene „hermeneutike povjerenja”⁹⁸.

U obje metode dolazi do „usporavanja” razumijevanja biblijskog teksta i percepcije detalja, s ciljem da se biblijska i životna priča sudionika međusobno isprepliću i povežu.⁹⁹

Konačno, povezuje ih i uvjerenje kako traženje „točnog” i doslovnog tumačenja biblijskih tekstova ne odgovara otvorenosti i višeznačnosti njihove poruke. Naprotiv, oni su uvijek bogatiji i raznovrsniji naspram ljudskog pokušaja tumačenja njihova sadržaja. Stoga se bibliodrama i bibliolog protive „sužavajućim dogmatskim preliminarnim odlukama te susretu s biblijskim tekstovima pripisuju plodonosne i iscjeliteljske spoznaje”.¹⁰⁰

Na metodološkoj razini za oba je pristupa konstitutivna identifikacija s biblijskim likovima i ulogama. Sudionici su pozvani i ujedno upućeni da sebe zamisle u biblijskim likovima, predmetima, pojmovima i dimenzijama. To je moguće jer bibliodrama i bibliolog, unatoč povijesnoj distanci, polaze od određene dostatne iskustvene analogije između iskustava biblijskih likova i iskustva suvremenog čovjeka.¹⁰¹

3.2. Razlike između bibliodrame i bibliologa

Na širokoj zajedničkoj osnovi pojavljuju se i karakteristične razlike.

Prvo što je uočljivo jesu različiti vremenski zahtjevi. Bibliolog rijetko traje duže od 30 minuta, a često završi za 20, a ponekad i za 10 minuta. Naravno, ta metoda može obuhvatiti i duže vremensko razdoblje, ponekad i po nekoliko sati. Međutim, bibliolog je temeljno usmjeren na kraća vremenska razdoblja. To je ujedno jedan od važnijih razloga uspješne primjene u školskom vjeronauku.

⁹⁸ *Isto*, 5.

⁹⁹ Usp. Bibliologberlin, Bibliolog in und um Berlin – und manchmal auch darüber hinaus, <https://bibliologberlin.wordpress.com/2012/09/25/frage-14-unterschied-zwischen-bibliolog-und-bibliodrama> (07.02.2024.).

¹⁰⁰ Uta Pohl-Patalong, Geschwisterverhältnisse. Bibliolog und Bibliodrama – Gemeinsamkeiten und Unterschiede, *Text-Raum*, 17 (2010.) 32, 5.

¹⁰¹ Usp. *Isto*.

Bibliodrama je, s druge strane, zamišljena kao dugotrajniji proces, koji rijetko traje kraće od dva i pol do 3 sata, a često i do jedan dan ili nekoliko dana,¹⁰² i neizostavno u „dubinskom suočavanju sa samim sobom i propitivanju osobne vjere i osobnih životnih iskustava”.¹⁰³

Nadalje, bibliolog je prikladan za veće skupine, dok se u bibliodrami nužno ograničava broj sudionika, kako bi se grupni procesi ostvarili i doživjeli.¹⁰⁴ Bibliolog ne uvodi u istoj mjeri u intenzivne procese pojedinca i skupine, kao što to čini bibliodrama, ali ipak snažnije vodi do otkrića na temelju odabranih aspekata. Zadaća skupine u bibliodrami jest u tome da omogući raznolika otkrića i tumačenja, koji proširuju horizonte pojedinca. Samo se tako sudionici mogu oduprijeti uvjerenju kako je njihova osobna interpretacija teksta jedino ispravna.¹⁰⁵ I u bibliologu se događa *zajednica* u zajedničkom iskustvu biblijskog teksta, koja, međutim, postaje manje tematizirana negoli u bibliodrami i time naizgled indirektno i moguće dužim putem dovodi do osobnog suočavanja.¹⁰⁶

Bibliolog se u svom osnovnom obliku prvenstveno koncentrira na jezičnu razinu. To je jedna od najočitijih razlika između bibliologa i bibliodrame. Kod bibliologa (u njegovu osnovnom obliku) sudionici ostaju na svojim mjestima i fizički ne ulaze u igru. To ne znači da je bibliolog čisto kognitivan i da emocije uzmiču pred racionalnim znanjem.

¹⁰² Ovo ipak nužno ne vrijedi za već spomenute *male forme bibliodrame* (usp. poglavlje 1.4.), koje se s pravom upravo u tome razlikuju od klasične forme bibliodrame.

¹⁰³ Uta Pohl-Patalong, *Geschwisterverhältnisse. Bibliolog und Bibliodrama – Gemeinsamkeiten und Unterschiede*, *Text-Raum*, 17 (2010.) 32, 5.

¹⁰⁴ Broj sudionika u bibliologu nije ograničen, ali bi u pravilu ipak trebalo sudjelovati najmanje 3 do 5 osoba. Usp. Maria Elisabeth Aigner, *Bibliodrama und Bibliolog im Vergleich*, *Bibel und Kirche*, 71 (2016.) 1, 16.

¹⁰⁵ Konstitutivno značenje skupine uključuje također da izričito promatrački stav tijekom bibliodrame otežava bibliodramsku igru i bibliodramske procese. Ako pojedinci tijekom određene dionice bibliodramske igre jednom preuzmu ulogu promatrača, što se smatra „sudioničkim promatranjem”, nakon igre bit će pitani o vlastitoj percepciji i identifikaciji. Usp. Uta Pohl-Patalong, *Geschwisterverhältnisse. Bibliolog und Bibliodrama – Gemeinsamkeiten und Unterschiede*, *Text-Raum*, 17 (2010.) 32, 6.

¹⁰⁶ U bibliologu su, s druge strane, mogući vrlo različiti stupnjevi uključivanja i nisu nužno problematični. Između vidljive, tihe aktivnosti, sudjelovanja u promatranju i unutarnjeg distanciranja postoje prijelazi koji su „fluidni” i ne trebaju biti tematizirani. Usp. *Isto*.

Naprotiv, i u bibliologu se može pojaviti snažna emocionalna identifikacija ako je bibliolog osmišljen i proveden u skladu s tim ciljem.¹⁰⁷ Bibliodrama, međutim, s temeljnim značenjem fizičke dimenzije slijedi drukčiji put spoznaje, koji nerijetko na vidjelo iznosi ono nesvjesno, potisnuto i ponekad nepoželjno i mračno.¹⁰⁸ To je moguće i legitimno u bibliodrami, jer cilj bibliodrame izričito uključuje samospoznaju i samorefleksiju.¹⁰⁹

Konačno, voditelj preuzima drukčiju ulogu u bibliodrami i bibliologu. Dok u bibliodrami voditelj „snažnije” prati grupni proces i u nekim fazama ima više „prateću” funkciju, u bibliologu voditelj ima tzv. „strukturirajuću”, aktivniju i više „usmjeravajuću” ulogu. Više usmjerava percepciju teksta određujući uloge koje sudionici preuzimaju te im postavlja konkretna pitanja, dok sudionici bibliodrame biraju uloge i pritom imaju slobodniji prostor djelovanja. Ponavljanjem izrečenog (*Echoing*) i intervjuom (*Interviewing*) voditelj u bibliologu uvijek preuzima aktivniju ulogu negoli u provođenju bibliodrame. U bibliodrami se tijekom igre više temelji na grupnom procesu i stoga se spontano mogu iznaći razni načini odvijanja bibliodramske igre, koji mogu biti drukčiji od tijeka koji je voditelj zamislio. S druge strane, tijekom bibliologa unaprijed je točno isplaniran i redovito se tako i provede. Naravno, to ne znači da brižljivo planiranje provedbe bibliologa ne ostavlja prostor i za neke druge alternative. Naprotiv, kao i svaki kreativni pristup biblijskom tekstu, bibliolog dopušta spontane promjene, koje služe plodonosnom otkrivanju poruke biblijskog teksta. No grupni proces ipak oblikuje tijekom u manjoj mjeri negoli u bibliodrami.¹¹⁰

¹⁰⁷ Usp. *Isto*.

¹⁰⁸ Početni dogovor voditelja sa sudionicima (na početku bibliodrame) uključuje spremnost na suočavanje s vlastitom osobom, svojim stavovima i uvjerenjima, iskustvima i konačno sa svojom vjerom i osobnom slikom Boga, te po potrebi i spremnost na moguće promjene. Usp. *Isto*.

¹⁰⁹ Faze refleksije u kojima se događa razmjena iskustava neizostavne su u bibliodrami. Naime, podražaji i uznemirujući impulsi – u zajedničkom, od skupine i voditelja nošenom procesu – mogu tako postati produktivni za pojedinca. Preduvjet za to međusobno je povjerenje i uvažavanje sudionika, koje se događa pažljivim pristupom voditelja biblijskom tekstu, pojedincu i skupini. Usp. *Isto*.

¹¹⁰ Usp. *Isto*, 7.

Iz svega što je ovdje sažeto o bibliodrami i bibliologu postaje jasno da su te dvije metode međusobno povezane unatoč svojim specifičnostima. Obje metode govore o biblijskom tekstu kao osnovi, o stvaranju prostora koji poziva na otkrivanje novih iskustava i spoznaja o Bogu, drugima i samima sebi.

ZAKLJUČAK

Bibliodrama i bibliolog kreativni su i zajednički inscenirani pristupi biblijskim tekstovima u kojima se događa susret i obostrano tumačenje biblijske priče i svakodnevnog života sudionikā. Oba pristupa govore o biblijskom tekstu kao temelju koji stvara prostor u kojem se prepoznaje poziv na otkrivanje samih sebe i drugih u svjetlu spasenjske biblijske poruke. Biblijski nam tekstovi mogu izravno progovoriti ako u njih uronimo. To je svojevrsni *credo* bibliodrame i bibliologa. Stoga ne iznenađuje sintagma za oba pristupa biblijskim tekstovima – „egzegeza iznutra”. To je egzegeza koja teži iscjeljujućoj vezi između biblijskog teksta i osobne životne priče. Bibliodrama i bibliolog *više* su od metode. To je zapravo *hod* prema *Bibliji* – Božjoj riječi, ali i *hod* jednih prema drugima, koji nam pruža posebnu priliku za dijalog s *Biblijom* na nov i životvoran način.

BIBLIODRAMA AND BIBLIOLOG AS CREATIVE APPROACHES TO BIBLICAL TEXTS

Abstract

To foster genuine encounters with the mystery of God's word in religious education —ones that *inspire* and encourage change— it is essential to incorporate creative expression into the learning and teaching processes. This article explores Bibliodrama and Bibliolog as innovative approaches to engaging with biblical texts. The first part introduces Bibliodrama as a performance experience where one or more participants interact with a biblical text. By embodying the characters and situations depicted in the *Bible*, participants can grasp the fundamental human

experiences inherent in the scriptures, leading to a deeper understanding of their own lives. The second part focuses on the role of the Bibliolog, which facilitates an interactive interpretation of biblical texts within a group setting. Participants immerse themselves in the scenarios described in the texts and collaboratively interpret the biblical narratives through the lens of their own experiences. In the third part, the article examines the similarities and differences between Bibliodrama and Bibliolog. It highlights how both approaches facilitate a mutual interpretation of participants' life situations in relation to biblical texts.

Keywords: Bibliodrama, small forms of Bibliodrama, Bibliolog, experiencing Bibliolog